10

ALPHABETUM ARMENUM

CUM ORATIONE DOMINICALI
SALUTATIONE ANGELICA
INITIO EVANGELII S. IOHANNIS
ET CANTICO POENITENTIAE.

ROMAE MDCCLXXXIV.

TYPIS S. CONGREG. DE PROPAGANDA FIDE

PRAESIDUM ADPROBATIONE.

Digitized by Google

LECTORI ERUDITO

IOHANNES CHRISTOPHORUS AMADUTIUS

Praeſes typographiae ſacrae Congregationis de Propaganda Fide.

I. *INſtaurandae exoticarum linguarum alphabetorum collectioni, quae quotidie vel largitionibus, vel venditionibus abſumitur, operam navantes in id praecipue intendimus, ut alphabeta ipſa, quae recudenda ſe praebent, integriori, concinniorique forma pro facultate noſtra reponantur. Armenicae linguae [quae & Haicana ab Hayco Armeniacae gentis protoparente, poſt Noëmum quinto Iapheti abnepote, & Thorgomi filio* (1), *ut & Armena ab Aramo Haicanorum rege VII. & Abrahami contemporaneo* (2) *appellata dein eſt] alphabetum commode nunc nobis reparandum obvenit, quod ſcilicet editionis, quae anno* MDCLXXIII. *peracta fuerat typis propagandae fidei, omnia iam fuerint diſtracta exemplaria. Praeſtat ergo nunc de hoc idiomate nonnulla de more praefari, quo eiuſdem origo, viciſſitudines, grammaticae inſtitutiones, lexica, & potiora opera iis, quibus ad haec legenda accedere lubeat, uno tempore innoteſcant.*

II. *Eorum, qui in idiomatum natura cognoſcenda ſtudium potiſſimum poſuerunt, communior ſententia eſt, Armenorum linguam antiquiſſimam eſſe, & inter eas, quae materno iure, & nomine cenſentur, eſſe adnu-*

(1) *Vid. Moiſem Choronenſem in hiſtor. lib.I. c.9.*
(2) *Vid. ibid. cap.13.*

adnumerandam. Ceterum non eſt huius loci haec pluribus perſequi, ne nimium creſcat oratio; cum praeſertim Schroderii percurrentibus diſſertationem de Armenicae linguae vetuſtate (1) haec abunde, luculenterque deprehendere fas ſit. Aſt male actum cum Armenica lingua, quod initio propriis caruerit characteribus, ut proinde longo temporis intervallo propria vocabula alienigenarum, ac praeſertim conterminorum populorum litteris concredere, ac conſignare coacta fuerit.

III. Primus ergo, qui proprias Armenici idiomatis formas, ſeu characteres invenerit, fuit vir ſanctus, atque primarius gentis doctor, & magiſter Meſrobus, qui cum in regum Armenorum aula interpretis officio fungeretur, epiſtolas omnes Armenica lingua concinnatas, aſt litteris tum Graecis, tum Perſicis, ac praeſertim Syriacis exaratas enucleabat. Hoc ex Moiſe Choronenſi Armenorum hiſtorico plane eximio, & ipſius Meſrobi diſcipulo intelligere quiſque poterit. Quare id conſequitur, ut Armenicos characteres non niſi v. eccleſiae ſaeculo inductos adſtruamus. Factum interea eſt, ut Patriarcha Iſaacus I., qui ſancti Gregorii Illuminatoris pronepos fuit, excogitatas a Meſrobo Armenicas litteras toti Armenorum genti communicaverit. Hinc ab anno praeſertim CDXXI. aerae vulgaris ſurrexerunt ſcriptores, qui patriae linguae peritia, & elegantia pollentes opera de variis ſcientiarum generibus conſcripſerunt, ut hinc primum ſteterint linguae, quae ab Hayco uſque ad Artaſſem III., Arſacidarum

(1) Diſſert. de antiq. & fatis linguae Armenaicae. Amſtaelodami 1711.

eidarum regum poſtremum, ſuam ſervaverat integritatem, uberiora, & praeclariora monumenta. Commode hoc tempore multa litteris mandarunt, atque etiam primi ad divinarum ſcripturarum verſionem manus potiſſimum admoverunt ipſi ſancti viri Meſrobus, & Iſaacus, quos laudavimus, tum & Moiſes Choronenſis, cuius & mox facta mentio.

IV. Hos, quos ſibi unice proponere oportet eos, qui Armenicae linguae avitam puritatem, & elegantiam aſſequi voluerint, ſubſequuti ſunt ſcriptores alii perquam celebres apud ſuos, & omnino illuſtres. Inter hos primus nominandus venit, qui de theologicis rebus accurate ſcripſit ſaeculo X. ſanctus Gregorius Narìekenſis, qui, Iacobo Villottio teſte in ſerie Patriarcharum Armenorum, egregium compoſuit ſacrarum precum volumen; cuius Clemens Galanius [1] quinetiam cum laude meminit. Excelluit inſuper in theologica, & poetica facultate ſanctus Narſetes, ſive Hierſes Ghelaienſis Patriarcha Armenorum, qui ſaeculo XII. ex ipſius Villottii fide ſcripſit carmine librum plane divinum, cui titulus: Ieſus Filius; quique etiam ut poeta ſacer a Galanio (2) ipſo laudatur. Grammatices, & rhetorices praeſtantia floruerunt Agathangdelus a ſecretis Tiridatis regis, doctor Eliſeus, & Moiſes Choronenſis ſaeculis IV. & V., & ſanctus Narſetes Lampronenſis, orator celeberrimus ſaeculo XI., quem ex Villottii teſtimonio velut Armeniae Chryſoſtomum merito venerantur ut

(1) Conciliat. eccleſ. Armen. cum Roman. part. I. tom. I. cap. XVIII. n. 7.

(2) Ibid. cap. XXI. n. 3.

Digitized by Google

ut ſanctum : *quod & plurimis locis Galanius ipſe confirmat* .

v. Multos tulit etiam exterorum librorum interpretes Armenorum natio , quos quidem haud minus patrii idiomatis elegantia commendat . Celebris *eſt ſancti Iacobi Niſibeni Archiepiſcopi operum Armenica verſio , quam dein in Latinum ſermonem translatam typis propagandae fidei primum in lucem edidit vir ſane doctiſſimus , ac pientiſſimus Nicolaus Antonellius S. R. E. Cardinalis* (1) . *Huic accedunt verſiones , quae pariter exſtant , operum ſancti Iohannis Chryſoſtomi , ſancti Athanaſii , ſancti Cyrilli , ſancti Baſilii , aliorumque , quibus parcimus , quaeque Armenorum idioma ad multam quinetiam elegantiae dignitatem evexerunt* .

vi. Verumtamen , ut ſunt humana omnia , eo res tandem adacta eſt , ut lingua haec a ſuo excellentiae apice paullatim exciderit . Hoc nimirum contigit , quod ob typorum nondum invectorum defectum , & ob immane pretium codicibus mſs. comparandis neceſſarium huiuſmodi operum exemplaria , manu quotidie verſanda , fere ubique deſiderarentur : hincque eorum lectio vel intermiſſa , vel neglecta ruditati , & inſcitiae viam ſtraverit . His omnibus accenſendi quinetiam bellorum ſtrepitus , & incendiorum ab haereticis , ſchiſmaticiſque excitatorum vaſtationes , quibus codices , chartae , & cetera huiuſmodi abſumi , vel diſſipari ſaepiſſime conſueverunt . Quare ea cepit unumquemque codicum conſervandorum , immo abſcondendorum ſollicitudo , & anxietas , ut eos in aſceteriis pluri-

(1) *Anno* 1756. *in fol.*

pluribus obſeratos clavibus epiſcopi, & in tutiſſimis arcibus repoſitos principes, & dynaſtae poſteritati, ſi fieri poſſet, reſervarent; quod & Patriarchae ipſi dirarum interminatione eccleſiis, aliiſque ſacris locis perpetuo addictos tueri ſatagerunt. Per has rerum perturbationes ventum eſt ad VIII. *eccleſiae ſaeculum, quo vertente, litteralis Armenorum linguae fere omnis obſoleverat elegantia, immo & liturgicorum librorum captus nonniſi exiguo hominum gregi reſervatus videbatur. Quamobrem hoc tempore vernacula exorta eſt Armenorum dialectus, quae ex peregrinis coaleſcens vocabulis, & propria invertens per totam fere ditionem obrepſit, ſibique litteralis ius, uſumque univerſum adſcire viſa eſt. Novo hoc concepta ſermone ſi quis opera ſibi legenda ſumpſerit, non niſi incondita, inconcinna, puerilia, & deridicula prorſus deprehendet. Cum his quinetiam conveniunt, quae cruceſignati ex* Europa *in* Ciliciam *profecti ex* Latina *lingua in Armenicam exercitationis cauſſa converterunt, & in quibus nonniſi barbariem, & abſurditatem cubare nemo non videat.*

VII. *Aſt exacto ſaeculo, cum,* Deo *favente, clerum, & monachos praeſertim in Armenia degentes excuſſerit clamor, & queſtus excitatus ob ſacrorum librorum deficientiam, qua urgebatur Armenorum eccleſia, peculiari potiſſimum ſtudio incenſus eſt* Iacobus *Iulfaenſis Patriarcha Armenorum, vir clari nominis, quo tanto malo remedium faceret.* Idcirco *virum ſelegit epiſcopali honore inſignitum, quem in* Europam *mitteret, ut is gentis ſuae eccleſiis neceſſaria pararet commoda, quibus ſacra pro dignitate*

peragerentur, curaretque praecipue, ut ſacrorum bibliorum, & liturgicorum librorum typographica exemplaria in aliqua Europae civitate ſua impenſa excuderentur. Fuit is Archiepiſcopus Oſganus Vartabied Erevanenſis, qui ab Armenia maiori Liburnum ſolvens Romam venit, hinc Venetias migravit, ac tandem Amſtelodamum ſe recepit, ubi Armenicarum litterarum formas caelatorum, ac ſtatuariorum ope naviter parans iis ipſis anno CIↃIↃCLXII. *ſacram ſcripturam, breviaria, aliaque ſimilia, ut ipſe ad calcem ſacrae ſcripturae luculenter narrat, excudenda curavit. Dein miſſale ad chori uſum Venetis typis ſane elegantiſſimis pro Scerimaniae gentis munificentia poſt aliquot annos editum eſt, quod fere in omnibus Armenorum eccleſiis locum obtinuit.*

VIII. *Ceterum Romae Armenici characteres caelati, percuſſi, conflati, & excuſi antea fuerant cura, & opera Stephani Paullinii typographi Romani, qui inſtitutorem habuerat Ioh. Baptiſtam Raymundium, celebrem illum Vaticanae typographiae, ſedente Sixto V., conditorem, quique dein uſque ab anno* CIↃIↃCXXVI., *quo ſtetit ſacrae congregationis de propaganda fide, & ipſius typographiae inſtitutio, alterius adminiſtrationem exercuit. Quare prima, quae occurrunt Romanis Paullinii typis commiſſa Armenicarum litterarum monumenta, annum praeſeferunt* CIↃIↃCXXIII., *triennium nempe ante conditam hanc noſtram typographiam, atque inſcribuntur:* Concordia Armenorum cum ſancta Romana eccleſia, *auctore Bartholomaeo Abagaro Armeno, &* Summa doctrinae chriſtianae, *mandato Cynthii Aldobrandinii Card. S. Georgii, Armenicae*

Digitized by Google

nicae nationis patroni, in Armenicam linguam converſa. Alia dein habentur excuſa typis propagandae fidei anno CIↃIↃCXXX., aliiſque inſequentibus, quae referre haud opus eſt. Aſt non Romae ſolum, Amſtelodami, & Venetiis Armenicorum characterum formis libri imprimi conſueverunt; cum nimirum etiam Conſtantinopoli edi ceperint, licet ab elegantia eorum, quae alibi edita deſignavimus, longe abſint. Hac tamen ratione factum eſt, ut nonnullae veterum operum ex tenebris erutorum editiones auſpicato prodierint, quae tum in eccleſiae, tum in nationis commodum, & honorem plurimum ceſſerunt.

IX. Verumtamen Armenicorum typorum nitorem plurimum auxit congregatio Armenorum monachorum Mechitarenſis. Haec enim Methone, Peloponneſi urbe, ſub Venetorum imperio degens, ac dein bellorum tumultu exagitata Venetias ſe recipiens anno CIↃIↃCCII. inſulam, quae ſancti Lazari appellatur, incoluit, ibique ex inſtitutoris Mechitar, qui eſt Conſolator, & a quo nomen habuit, voluntate, & praecepto Armenicis litteris, ſcientiiſque operam navans, typographicam etiam artem ornandam ſuſcepit. Quare horum monachorum Venetis formis impreſſa habemus biblia ſacra, quae Amſtelodamenſem editionem poſt ſe reliquerunt, & alia inſuper opuſcula, quae in tironum gratiam excudi ſolent. Aſt omnium operum, quae ex hac officina prodierunt, ſplendidiſſimum omnium apparet lexicon veteris linguae Armenicae, quod duobus voluminibus comprehenſum edidit ipſe Mechitar inſtitutor, uſus opera, & praeſidio diſcipulorum ſuorum, quodque ſane linguae iam pene

inter-

intermortuae promptuarium inſtructiſsimum haberi debet. Ex hac igitur palaeſtra paullatim exſtiterunt viri patriae linguae, & calligraphiae callentiſsimi, per quos peractae ſunt plurimae operum verſiones, aliaque de novo elaborata, quae haud veterum nitori concedant, eaque praeſertim, quae ad ſcholarum tum philoſophiae, tum rhetorices, tum grammatices uſum pertinent, quaeque a ſingulis, qui hanc linguam tutius, rectiuſque arripere velint, in manibus haberi oporteat.

X. Ceterum nota ſunt elementaria opera, quae in tironum, ac operariorum evangelicorum uſum excudenda mandavit ſacra haec ipſa congregatio; nimirum Iohannis Agopii grammatica Latina armenice explicata (1), *Deodati Nierſzeſoviczii Epiſcopi Traianopolitani dictionarium Latino-Armenum ſuper ſacram ſcripturam* (2), *& Iacobi Villottii dictionarium alterum ex praecipuis Armenicae linguae ſcriptoribus concinnatum* (3); *ut nunc praeteream opera, quae vel ad ſacra obeunda, vel ad pietatem fovendam, vel etiam ad ſchiſmaticorum errores refellendos edita ſunt. Neque heic ſilentio praetereundus eſt Iohannis Ioachimi Schroderii* theſaurus linguae Armenicae antiquae, & hodiernae cum varia praxios materia &c., *qui Amſtelodami editus eſt* (4). *Tandem heic commemorare*

(1) *Anno* 1675. *in* 4.
(2) *Anno* 1695. *in* 4.
(3) *Anno* 1714. *in fol.*
(4) *Anno aerae chriſtianae* 1711., *Armenorum* 1160. *in* 4.

Digitized by Google

morare etiam praeſtabit quinque linguarum, Armenicae ſcilicet litteralis, Armenicae vulgaris, Latinae, Italicae, & Gallicae dictionarium, quod elaboravit, & cuius proſpectum publici iuris fecit anno CIↃIↃCCLXXX. *typorum noſtrorum miniſterio Gabriel Villa Foro-Alexandrinus, ex Capuccinorum ordine miſſionarius.*

XI. His ſummatim expoſitis, alphabetum nunc exponemus Armenicae linguae; & quoniam variae ſunt litterarum formae, ſingulas proinde nos heic recenſere curabimus. Quas Armeni ſtilo ferreo membranis olim inſcribebant, appellabant երկաթագիր, jerghatachir. *Quae in libris choralibus adhibebantur, eaeque maiores, & diverſo colore quo ad initiales diſtinctae, vocabantur & ipſae* երկաթագիր, jerghatachir, *ideſt* ferreae; *quamquam praeter hoc initialium genus habeantur aliae quinetiam initiales ornatae, quibus nomen eſt* գլխագիր, chlhhachir; *quaeque ſi angelorum, & hominum imaginem praeſeferant, dicuntur* մարդագիր, martachir; *ſi vero avium forma donentur, vocantur* ձագագիր, ſziachachir; *ſi vero floriformes appareant, dicuntur* ծաղկագիր, zaghhghachir. *Armenici alphabeti litterae* XXXVI. *olim numerabantur; verum cumdein duarum litterarum* Ֆ Fe *&* Օ O *inſuper acceſſio facta fuerit,* XXXVIII. *evaſerunt. Earum* VIII. *ſunt vocales, ceterae autem conſonantes, ut deinceps patebit. Tandem exercitationis gratia alphabeto ipſo adſuenda nonnulla curavimus Armenico idiomate concepta, ſcilicet dominicam orationem, ſalutationem angelicam, initium evangelii ſancti Iohannis, ac demum canticum poenitentiae, quod ab Armenis*

menis in nocturno recitari conſuevit; quibus omnibus religioni quinetiam uno tempore litare peropportune nobis viſum eſt. Sed manus e tabula; non enim opus eſt hoc loco de his agere pluribus. Haec interim aequi, bonique conſule, erudite Lector, & vale.

ALPHABETUM
ARMENUM
Charactere rotundo.

Figura		Nomen		Poteſtas
Ա	ա	այբ	aib p	a
Բ	բ	բեն	pien	p *quaſi* b
Գ	գ	գիմ կամ գեմ	chim	ch
Դ	դ	դա	ta, *vel* da *mod.*	d *quaſi* t
Ե	ե	եչ	jece	je
Զ	զ	զա	ſza	ſz
Է	է	է	e	e
Ը	ը	եթ կամ ըթ	jett	e *ſuppr.*
Թ	թ	թո կամ թօ	to	tt
Ժ	ժ	ժէ	ſge	ſg
Ի	ի	ինի	ini	i
Լ	լ	լիւն	liun	l
Խ	խ	խէ	hhe *aſper.*	hh
Ծ	ծ	ծա	za *forte*	z
Կ	կ	կեն	ghien	gh

Հ

Digitized by Google

Հ	հ	հո կամ հօ	huo	h
Ձ	ձ	ձա	zza *dulce*	zi
Ղ	ղ	ղատ	ghhad	ghh
Ճ	ճ	ճէ	ge	g
Մ	մ	մեն	mien	m
Յ	յ	յի	hi *conſon.*	i *ſuppr.*
Ն	ն	նու	nu	n
Շ	շ	շա	ſcià	ſc
Ո	ո	ո	uuò	uo
Չ	չ	չա	ccia	cc
Պ	պ	պէ	be	b
Ջ	ջ	ջէ	cie	c
Ռ	ռ	ռա	rra	r *dup.*
Ս	ս	սէ	ſe	ſ
Վ	վ	վեւ	viev	v *conſ.*
Տ	տ	տիւն	diun	d
Ր	ր	րէ	re	r *dulce*
Ց	ց	ցօ	zzuò	zz
Ւ	ւ	հիւն	hiùn	u *voc.*
Փ	փ	փիւր	ppiur	pp

Ք ք

Ք	ք	քէ	cche	ke
Օ	օ	օ	o	o
Փ	փ	փէ	fe	f

ALPHABETUM

ARMENUM ALTERUM

CharacTere curſivo.

Figura		Poteſtas	Valor in numeris	
Ա	ա	*a*	ա̅	1
Բ	բ	*p* quaſi *b*	բ̅	2
Գ	գ	*ch*	գ̅	3
Դ	դ	*d* quaſi *t*	դ̅	4
Ե	ե	*je*	ե̅	5
Զ	զ	*ſz*	զ̅	6
Է	է	*e*	է̅	7
Ը	ը	*e* ſuppreſ.	ը̅	8
Թ	թ	*tt*	թ̅	9

Digitized by Google

Ⴈ	ⴈ	*ſg*	ⴈ̄	10
Ⴉ	ⴉ	*i*	ⴉ̄	20
Ⴊ	ⴊ	*l*	ⴊ̄	30
Ⴋ	ⴋ	*hh*	ⴋ̄	40
Ⴌ	ⴌ	*z*	ⴌ̄	50
Ⴢ	ⴢ	*gh*	ⴢ̄	60
Ⴍ	ⴍ	*h*	ⴍ̄	70
Ⴎ	ⴎ	*zi*	ⴎ̄	80
Ⴏ	ⴏ	*ghh*	ⴏ̄	90
Ⴐ	ⴐ	*g*	ⴐ̄	100
Ⴑ	ⴑ	*m*	ⴑ̄	200
Ⴒ	ⴒ	*i* ſuppreſ.	ⴒ̄	300
Ⴓ	ⴓ	*n*	ⴓ̄	400

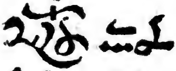
Digitized by Google

Շ	շ	*ſc*	շ̄	500
Ո	ո	*uo*	ո̄	600
Չ	չ	*cc*	չ̄	700
Պ	պ	*b*	պ̄	800
Ջ	ջ	*c*	ջ̄	900
Ռ	ռ	*r* dup.	ռ̄	1000
Ս	ս	*ſ*	ս̄	2000
Վ	վ	*v* conſon.	վ̄	3000
Տ	տ	*d*	տ̄	4000
Ր	ր	*r* dulce	ր̄	5000
Ց	ց	*zz*	ց̄	6000
Ւ	ւ	*u* voc.	ւ̄	7000
Փ	փ	*pp*	փ̄	8000
Ք	ք	*ke*	ք̄	9000
Օ	օ	*o*	օ̄	10000

Digitized by Google

 f 20000

 Deus

 Dominus

ALPHABETUM
ARMENUM TERTIUM
Charactere figurato.

a — p *quaſi* b — ch — d *quaſi* t

je — ſz — e — e *ſuppreſ.*

t t | ſg | i | l

hh | z | gh | h

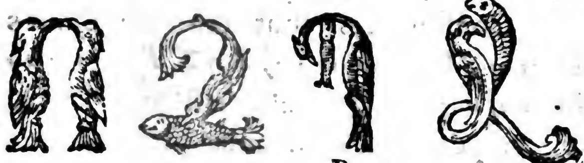
zi | ghh | o | g

m | i *ſuppreſ.* | n | ſc

uo | cc | b | c

Digitized by Google

De diviſione litterarum.

Ex hiſce litteris aliae ſunt vocales, aliae conſonantes. Vocales ſunt octo ა a ჱ je ე e ჲ jj ი i ჳ vo ო o უ u.

Conſonantes ſunt reliquae omnes [illegible]. Aſt haec littera უ compoſita eſt ex duabus litteris, ideſt

a ჱ

a ե *je*, & a ւ *hiun*, nimirum եւ *jev*, ſuperpoſito nempe ſpiritu aſpero. Quare nunc agemus

De nexibus litterarum.

Multi ſunt modi, quibus verba compendiarie exarantur. Aſt frequentius omnium illud ſignum eſt, quod ita conformatur ւ, quodque appellatur պատիւ *badiv*, ideſt *honor*, cum ſcilicet hoc compendii ſignum uſurpetur in Dei, Ieſu Chriſti, &c. nominibus exprimendis; ex quo quidem hoc nomen inditum eſt quaſi ob quamdam excellentiam. Id ex ſequentibus patebit exemplis.

ա̃ծ pro աստուած, *Deus*.
ա̃յ pro աստուծոյ, *Dei*, & *Deo*.
ա̃վ pro աստուծով, *cum Deo*, *per Deum*.
ա̃մ pro ամենայն, *omnis*.
ա̃մի pro ամենայնի, *omnis genit.*
ա̃յ pro այսինքն, *hoc eſt*, *ideſt*.
ա̃շ pro աշխարհ, *mundus*.
ա̃շի pro աշխարհի, *mundi*.
ը̃դ pro ընդ, *cum*, *una*, *ſub*.
ը̃ս pro ըստ, *iuxta*, *ſecundum*.

ը̅մ pro ըստայնմ *iuxta quod.*
թ̅ի pro թիւն, թ̅ե pro թեան, թ̅է
pro թեննէ, թ̅բ pro թեամբ.

Terminationes ſunt nominum abſtractorum.

ժ̅մ̅կ pro ժամանակ, *tempus.*
վ̅ր, ՚ի վ̅ր pro վերայ, ՚ի վերայ, *ſuper, ſupra.*
ի̅է̅լ pro իսրայէլ, *Iſraël.*
ի̅լ̅ի pro իսրայէլի, *Iſraelis.*
կ. կ̅մ pro կամ, *ideo.*
ք̅զ̅ի pro քանզի, *nam.*
յ̅ս pro յիսուս, *Ieſus.*
յ̅ս̅ի pro յիսուսի, *Ieſu.*
ք̅ս pro քրիստոս, *Chriſtus.*
ք̅ս̅ի, pro քրիստոսի, *Chriſti.*
ս̅բ pro սուրբ, *ſanctus.*
ս̅բ̅յ pro սրբոյ, *ſancti.*
ն̅ք pro նոքա, *illi.*
ն̅ց, ն̅ր, ն̅ս. նոցա, նորա, նոսա.
Nominat. plur. *illius, illorum, illis.*
ո̅պ pro որպէս, *ſicut.*
վ̅ս pro վասն, *de, pro, propter.*
տ̅ր pro տէր, *dominus.*
տ̅ն pro տեառն, *domini.*
տ̅բ pro տէրամբ, *cum domino, vel per dominum.*

Nec

Nec deſunt aliae verborum notae compendiariae, quas nunc, ut brevitati inſerviamus, omittimus, quaeque tamen apud grammaticos pro opportunitate conſuli poterunt.

De ſyllabis.

Aliquae ex ſyllabis conſtant ex unica littera, & dicuntur *միատառ miadarr*, vel etiam *միագիր miachir*; aliae vero conſtant ex pluribus litteris, & dicuntur *յոգնատառ hochnadarr*, vel *բազմագիր paſzmachir*.

Quae ſyllabae ſunt *վանկ vangh*, ideſt quae ex una littera conſtant, non aliae cenſeri debent, quam ſeptem vocales, nempe *ա ե ի է ը ո օ*; quae tamen haud proprie ſyllabae haberi debent.

Aſt illae inter ſyllabas iure adſcribendae ſunt, quae ex pluribus litteris coaleſcunt; quaedam nimirum ex duabus litteris conſtant, quae appellantur *երկտառ erghdar*, quemadmodum, quae ſequuntur: *ես ego*, *դա iſte*, *նա ille*; quaedam vero ex tribus litteris efforman-

tur, quae appellantur եռատառ *jerra-dar*, ut ſi ſcribatur: այլ *ſed*, աչք *oculus*, արտ *campus*; quaedam inſuper ex quatuor litteris efficiuntur, & dicuntur քառատառ *karadar*, ut ſi inveniatur: բուռ *gypſum*, բիրտ *rudis*, բիւր *decies mille*; quaedam praeterea ex quinque litteris componuntur, & vocantur հնգատառ *hnchadar*, ut ſi dicatur: բուրդ *lana*, գործք *opus*, սուրբ *ſanctus*; quaedam tandem ex ſex litteris concinnantur, & audiunt վեցատառ *viezzadar*, ut ſi quis dixerit: կուրծք *pectus*, ջուրբք *cum aquis*, սեամբք *cum columnis*; & alia his ſimilia.

Ita etiam habentur verba ex ſyllabis compoſita, quae pariter vel ſunt միավանկ *miavangh*; ideſt ex una ſyllaba, ut ամպ *nubes*, գաղջ *tepidus*, դէմք *facies*; vel ſunt երկավանկ *ierghavangh*, ideſt ex duabus ſyllabis, ut ամբար *frumentarium*, ակռայ *dentes*, ագահ *avarus*; vel ſunt եռավանկ *ieravangh*, ideſt ex tribus ſyllabis, ut անդադան *tarde*, ապառնի *futurus*, ապաւէն *refugium*; vel ſunt քառավանկ *karavangh*, ideſt ex quatuor ſyllabis, ut թափառական *vagus*,

իրա-

իրաւապետ *canoniſta*, բարեհամբաւ *bonae famae*; vel ſunt հնգավանկ *hngha-vangh*, ideſt ex quinque ſyllabis, ut էութենական *eſſentialis*, գերեզմանատուն *coemeterium*, *vel ſepulcrum*, առաջնորդական *primarium*: ac cetera his ſimilia.

Exſtant tandem duae litterae ſimul coniunctae, ut ſunt hae: մե pro մ'ե, մէ pro մ'է, մի pro մ'ի, մն pro մ'ն, մխ pro մ'խ, մկ pro մ'կ, վն pro վ'ն.

Oratio dominicalis.

Տէրունական աղօթք։

Հայր մեր՝ որ յերկինս ես․ սբ եղիցի անուն քո․ եկեսցէ արքայութիւն քո․ եղիցին կամք քո՝ որպէս յերկինս և յերկրի․ Զհաց մեր հանապազորդ․ տուր մեզ այսօր․ և թող մեզ զպարտիս մեր․ ոպ և մեք թողումք

մերոց

մերոց պարտապանաց. և մի տանիր զմեզ 'ի փորձութ՟. այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէ. զի քոյ է արքայութ՟ և զօրութ՟. և փառք յաւիտեանս ամէն ։

Salutatio argelica ad B. Virginem.

Ողջունատրութ՟ առ սբ՟ կոյսն մարիամ.

Ողջոյն քեզ մարիամ՝ լի շնորհօք. տ՟ր ընդ քեզ. օրհնեալ ես դու 'ի կանայս. և օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո յս՟. Սրբուհի մարիամ մայր ա՟յ, բարեխօսեա վ՟ն մեր մեղաւորացս՝ այժմ և 'ի ժամու մահուան մերոյ՝ ամէն ։

Sanctum evangelium ſecundum Iohannem.

C. I. V. I.

Սբ՟յ աւետարանիս որ ը՟ստ յովհաննու ։

(ա՟. I.)

Ի սկզբանէ էր բանն, և բանն էր առ ա՟ծ. և ա՟ծ էր բանն ։ Նա էր 'ի սկզբանէ առ ա՟ծ. ա՟մ ինչ նովաւ եղև.

և առանց նորա եղև և ոչինչ, որ ինչ եղեն։ Նովաւ կեանք էր. և կեանքն էր լոյս մարդկան, և լոյսն 'ի խաւարի անդ լուսաւորէ, և խաւար նմա ոչ եղև հասու։ Եղև այր մի առաքեալ յա՟յ. անուն նմա Յովհաննէս, սա եկն 'ի վկայութի՟, զի վկայեսցէ վ՟ լուսոյն. զի ամենեքին հաւատասցեն նովաւ. ոչ էր նա լոյսն, այլ զի վկայեսցէ վ՟ լուսոյն. էր լոյսն ճշմարիտ, որ լուսաւոր առնէ զամ՟ մարդ՝ որ գալոց է յաշխարհ։ Յաշխարհի էր, և աշխարհ նովաւ եղև, և աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ։ Յիւրսն եկն, և իւրքն զնա ոչ ընկալան։ Իսկ որք ընկալանն զնա՝ ետ նց՟ իշխանութի՟ որդիս այ՟ լինել, որոց հաւատասցեն յանուն նր՟. որք ոչ յարենէ. և ոչ 'ի կամաց մարմնոյ, և ոչ 'ի կամաց առն. այլ յայ՟ ծնան։ Եւ բանն մարմին եղև, և բնակեաց 'ի մեզ. և տեսաք զփառս նր՟, զփառս իբրև

զմիածնի

զմիածնի առ ՚ի Հօրէ, լի շնորհօք և ճշմարտութեամբ: Յովհաննէս վկայէ վս͞ նորա. աղաղակեաց և ասէ. սա է զորմէ ասէի. որ զկնի իմ գալոցն էր՝ առաջի իմ եղև. զի նախ քան զիս էր. զի ՚ի լրութենէ անտի նորա մեք ամենեքին առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց: Զի օրէնքն ՚ի ձեռն մովսիսի տուան. շնորհքն և ճշմարտութիւն ՚ի ձեռն յ͞ի ք͞ի եղեն:

(ա͞. 17.)

Canticum poenitentiae.

Ողբերգութիւն անձին զղջացելոյ:

Աշխարհ իմ, առ խնայեցեալ. ախտակից լերուք: Բանամ զղջթունս. բարբառիմ լեզուաւս բողոքեմ զանձնէ. Տ͞ր ողորմեա. տ͞ր ողորմեա. տ͞ր ողորմեա: Գող եղէ մեղաց, գտող կորստեան. դուռ ինձ փակեցի: Պղծեցի զանձն իմ.

դա֊

դաւաճանեցի. դարան գործեցի.

Տէր ողորմեա:

Երբեմն էի լոյս. և այժմ եմ խաւար. և ստուեր մահու: Զիարդ պատմեցից. զթիւ մեղաց իմոց. զի բազում են յոյժ.

Տէր ողոր:

Երկինք և երկիր. եկայք ողբացէք. եղկելի անձն իմ: Ընտրեցի զչարն. ընկալայ կամաւ. ըզհոյլս մեղաց. Տէր ող:

Թաթաւէիմ աղտով. թաւալէիմ ի մեղս. թօթափել չկարեմ: Զանա ախտիւ լցեալ. ժահահոտ եղէ. ժամանակս բազումս. Տէր ողոր:

Ի բաց մերժեցայ. ի սէր խորհրդոց. ի բարեաց գործոց: Լաւ վարկաւ անձն իմ. լուսոյն հեռանալ. լինել ընդ խաւար. Տէր ողոր:

Խորհուրդք չարին. խաբէին զհոգիս խորասոյզ առնել: Ծածկեն անդնդօք. ծիծաղին գլորմամբս. ծանակ զիս առնեն. Տէր ողորմ:

Սա-

Ամաւ կորացայ. կարկամեալ անձամբս.
կանգնիլ ոչ կարեմ: Հուր մեղաց կիզող.
հրդեհեաց որ յիս. հոգւոր բարիս.
տր ողոր:
Ձաղկեցայ մեղօք. ձաղեցին տեսօղք
ձանձրացուց հոգիս: Ղեղի դառնութե.
ղօղեալ՝ ի սիրտ իմ. ղամպար իմ շիջաւ.
տր ողոր:
Ճաշակմամբ մեղաց. ճաշեցի զմահ.
ճոխս աղքատացայ: Մեռեալ եմ հոգւ-
ւով. մոլորեալ մտօքս. միայն կամ
մարմնովս. տր ողորմ:
Յորոգայթ մահու. յորսողէն անկայ.
յաղթեցայ յախտից: Նետից թշնամւ-
ւոյն. նշաւակ եղէ. նոր միշտ խոցոտիմ.
տր ողոր:
Շուրջ պատեալ զինև. շունք բազումք
եղեն. շաղախին արեամբս: Որս եղէ
չարին. ուռկանաւ մեղաց. որսացաւ
զանձն իմ. տր ողորմ:
Չարաչար վշտօք. չարչարի անձն իմ.
չու

չունիմ դադարումն: Պարտապան դատայ.
պարտուց յանցանաց. պարտեալս
՚ի մեղաց. Տ̃ր ողորմ:

Ջանամ զղջանալ. ջեռանիմ դարձեալ.
ջեռնում հրով մեղաց: Սաբէլի կոչե-
ցոյ. ուսկայ աննմանիմ. ումկական վա-
րուքս. Տ̃ր ողորմ:

Արով ցանկութ. սասանիկ բարկութ.
սէրս իմ խոցեալ է: Մ ելոք յանցանաց.
վճարանայ հոգիս. վարանեալ շրջիմ.
Տ̃ր ողորմ:

Տերեցին ինձ չարք. տարագիր հանին.
տէրական գրկացն: Բաբուռնոյն բար-
ւոյ. բախտական ձայնին. բոտինս ոչ
լուայ. Տ̃ր ողոր:

Ցանկութեն չարեաց. ցանկալի գիմօք.
ցուեցոյց զաչս իմ: Խիւրաքանչիւրոց.
ւիսամամբ խուուն ոխակից. ւիծեալ է
հոգիս. Տ̃ր ողորմ:

Փութացիր անձն իմ. փախչիլ ՚ի չա-
րեաց. փախաքել բարեաց: Պէտք միշտ
մերձ

մերձ ծանիր . քուն մահու եկեալ .
քննօղ դատաւոր . տ՟ր ողորմ :
Ա՟ծածնին բարեխօսութ՟բ յիշեա տ՟ր
և ողորմեա :

FINIS.